

Còpia

UEL MUNTADAS Y ROVIRA

~~Una bella obra de arte.~~

DE ORIGEN CATALÀ DE LES MNTADES DEL SANT GRAAL

TREBALL LLEGIT EN EL
CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
EL DIA 1.er DE JULIOL DE 1910

BARCELONA

AVENÇ»: RAMBLA DE CATALUNYA, 24

1910

OBRES DEL MATEIX AUTOR

BALADES WAGNERIANES

Formen un volum de 100 planes que conté quatre petits poemes

Tanhäuser, Tristan, Parsifal y Sigfrid

PREU: 2 PESSETES

Algunes opinions de la premsa:

Tinc de dir que l'autor de «Balades Wagnerianes» les ha classificades admirablement, car té una dels germans la narració bellament expressada y dels provensals el sentiment liric.... Crec també que l'celebrarà degudament y s'extasiarà llegint-lo (fa referència a aquest llibre) tant l'enamorat del geni germanic com el que's troba en les beceroles del wagnerisme. Jo no tinc d'encoratjar al autor del llibre, ni dir-li que promet; solament li dire que les seves «Balades» honren la literatura catalana y que no's fassí esperar molt l'anunciat poema «Montserrat-Montsalvat».

J. GIVANEL MAS (*El Poble Català*)

Hay un vago sabor como de cantar de gesta en la concentrada sobriedad de los versos y de las estrofas, y dijérase que la sombra de Milá y Fontanals, del Milá que escribió el «Pros Bernat», se cierne sobre aquellas páginas, por las que pasa, no obstante, un soplo potente de modernización... El metro empicado que se complace en recordar á Ausias March, lo hace solo con cierta libertad propia de una adaptación y no como imitación servil que creo hubiera sido de pobres resultados.... Paréce-me fuera de duda que estas baladas revelan un poeta y que tienen valor real en el campo de las letras catalanas.

R. D. PERÉS (*Diario de Barcelona*)

Lo senyor Muntadas versifica ab notable facilitat y conta les escenes de Wagner ab la mateixa vivor que si les hagués presenciades. Per altra banda, sent de debò la poesia heroica, com ho demostra sobre tot, la balada «Sigfrid» que té vera entonació épica.... Esperém ab desitj lo «Montserrat» que ns té ofert lo senyor Muntadas.

(*Ilustració Catalana*)

Muntadas se nos revela potente evocador de héroes y monstruos y nos los hace desfilar, en sus «Balades Wagnerianes», en sus momentos algidos, prestándoles singular relieve y colorido. Bajo los endecasílabos de Ausias March adquieren algo que les aproxima más á nosotros, como si les viéramos á través de la luz meridional.... Al leer sus Balades Wagnerianes yo no sé que aspecto de actualidad adquieren las figuras legendarias de Wagner.

DAVID DE MONJOY (*Revista Mercurio*)

Ja al llegir els primers versos del seu llibre, un s'edóna compte de trobar-se en presència d'un poeta, pera qui's versos no són una excusa pera cisellar frases, sinó un medi d'evocar visions que apareixen ab extraordinari vigor.... El llenguatge té en aquests «Balades» una gran naturalitat. La versificació es precisa y correcta, sense violentar l'estil y conservant sempre una gran força descriptiva.

MARIAN GRAU (*La Veu de Catalunya*)

PROXIM A PUBLICARSE

Montserrat. Poema religiós cavalleresc, dedicat als somatents arriats de Catalunya ab motiu d'haver pres per llur Patrona a la Verge del Mont Serrat.

Historia, tradició, llegenda, folk-lore, tot ha sigut condensat per son autor pera mostrar el caracter eminentment religiós y èpic de la lluita dels catalans per llur nacionalitat.

L'acció té lloc en els segles X y XIII.

Precedeix al llibre un interessant estudi en que l'autor esposà les seves idees sobre la poesia-heroica y la forma que creu ha de tenir avui en dia. Comparacions de la mateixa ab' el drama liric wagnerià. Concomitancies y disparitats.

Formarà un volum de més de 300 planes

1000

1000

1000

1000

**PROBABLE ORIGEN CATALÀ
DE LES LLEGENDES DEL SANT GRAAL**

MANUEL MUNTADAS Y ROVIRA

PROBABLE ORIGEN CATALÀ
DE LES
LLEGENDES DEL SANT GRAAL

TREBALL LLEGIT EN EL
CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
EL DIA 1.er DE JULIOL DE 1910

BARCELONA
TIP. «L'AVENÇ»: RAMBLA DE CATALUNYA, 2.º
1910

REF. 1234567890

SENYORES, SENYÓRS:

Tal volta l'anunci d'aquesta conferència ha despertat curiositat entre vosaltres, per creure que era una cosa arbitraria y sense cap fonament en la realitat: per això es que, abans de començar, jo m'veig precisat a fer una declaració.

No soc jo el primer que llanço aquesta idea y que faig aquesta afirmació; són ja varis els escriptors y crítics estrangers que ho feren abans de mi: lo que jo vaig a intentar es d'establir-ne la demostració clara, valent-me dels arguments que m'dóna el coneixement de la nostra història, que dits autors estrangers sens dubte no coneixen suficientment, y aplicant a dita llegenda y als fets corresponents de la nostra història els principis de la crítica històrica.

Un dia fou en Marius André, en *Montserrat*; un altre dia ha sigut l'escriptor anglès Havelock-Hillis, gran hispanòfil; però més que tots, y ja fa uns quants anys, l'insigne Maurici Kufferath, l'eminentíssim crític literari musical de Wagner, qui s'expressa d'aquesta manera, en una de les primeres pàgines del seu llibre de comentaris al *Parsifal*:

«Passant d'Anglaterra a França, aquests dos ordres de llegendes¹⁾ se confonen ab un tercer cicle: el de la Confraria del Graal cristia.

Aquest cicle es probablement d'origen provencal: ho es almenys certament en la seva forma cristiana. Es en els Pirineus, sobre els contraforts de l'Espanya, país de lo maravellós y dels enemichs del cristianisme (els moros), que l'Edat mitjana sitúa la muntanya ont s'eleva el

1) Això es, les llegendes de la Taula rodona, y els contes bretons de Peredur, Merlin, etc.

temple del Graal: Montsalvat, — diu Kufferath — corrupció del llatí *Mons salvationis* (Kufferath se veu que ignora què l'nom de Montsalvat es netament català), o del provençal *Mont salvatge*.»

Fins aquí Kufferath.

De totes maneres, ans d'entrar en materia, dec fer-vos una observació, y es que hem d'oblidar per un moment les partitures wagnerianes de *Lohengrin* y *Parsifal*.

Aquestes sublims partitures són un colossal treball de síntesi que fa son autor sobre totes les versions existentes d'aquelles llegendes, essent així que lo que nosaltres hem de fer es un intèns treball d'anàlisi pera restablir aquelles llegendes a llur origen primitiu, o sia que hem de fer lo contrari de lò que fa Wagner.

Ben precisat aquest punt, entrem en materia.

Diffícil es, pera no dir impossible, establir d'una manera certa l'origen d'una llegenda : lo únic que's pot fer es demostrar el major grau de probabilitats respecte an aqueix origen quan se coneix un fet o fets històrics que ténen ab dita llegenda un fons comú.

Per això cal tenir primer present com se formen les llegendes.

Un narrador conta a la seva manera un fet més o menys extraordinari del qual ha sigut testimoni; després d'ell ne ve un altre, y un altre... que donen an aqueix mateix fet una diferenta interpretació; y així, de generació en generació, els narradors hi van afegint tot allò que de bona fe 'ls sembla que devia haver passat d'aquella manera y donant a cada un dels fets l'explicació més adequada an aquell moment històric.

Per això les llegendes evolucionen, en un mateix país, segons les èpoques; y, portades d'un país a l'altre, se revesteixen del robatge propi de quiscun d'ells.

Ademés les llegendes tendeixen a condensar-se o, millor dit, a unificar-se, a mida que passa el temps; y per això d'aquest conjunt de versions naix una versió definitiva que les abraça totes y que sintetitza les sensacions, infinitament variades, experimentades per un nombre indefinit de sers humans.

Això es lo que constitueix el valor y la veritat psicològica de les llegendes.

Els documents d'arxius són la part material de l'història, el cos d'un poble, podriem dir-ne. En canvi les llegendes, en llur véritable origen, són la seva part espiritual, o sia la seva ànima. Elles ens revelen a cada moment les seves creencies, les seves preocupacions y els seus anhels.

Més aquesta ànima dels pobles, que en son origen es tant pura, després se va emmalaltint fins a arribar a la degeneració.

Ha dit Max Muller que la mitologia era la malaltia del llenguatge, y no hi ha res més cert aplicat al desenrotllament de les llegendes, sobre tot quan aquestes ja han passat del domini del poble an el dels poetes cortesans.

Totes les coincidencies en els noms de les coses y persones que s'puguin trobar en aquestes narracions, són explotades pels poetes cortesans y cronicaires, pera fer-hi veure les significacions y circumstancies que més els convenen, sobre tot en els segles XIV y XV, que són els de les grans adulacions a les famílies regnants, pera les que's trovaires de llur temps vénen a trobar un origen quasi diví.

Les llegendes que durant l'Edat mitjana han merescut els honors del poema, se poden representar per l'adjunt quadre sinòptic:

En llur origen són sis:

La primera constitueix un conte popular. Una dona que ha tingut uns infants essent el marit a la guerra, y que, calumniada per la sogra o marastra, el marit ha cregut que'ls infants no eren infants, sinó besties (en unes histories gripaus, en altres goços, en altres cignes). En alguna d'aquestes histories, els infants, en realitat, s'han convertit en besties; més això per art malèfic de la sogra o marastra.

Aqueix conte popular constitueix les histories de Santa Genoveva de Brabant, de Berta, la dels peus grossos; de Griselda o Griselidas, y tantes altres.

La segona constitueix l'història del cavaller del cigne, o sia d'un cavaller portat en una barca rocegada per un cigne, y que anava pel món sent proeses.

L'origen sembla molt antic, y està localitzada en una comarca.

Perajudicar aquesta llegenda jo vaig comparar-la ab la nostra de Sant Jordi.

Sabut es el costum dels primers temps de l'Iglesia de representar el gloriós martre que havia sigut centurió romà, matant el dragó que significava l'Paganisme que volia engolir l'Iglesia de Déu, representada per una dona; o també l'acte real d'haver lliurat del dimoni de l'Idolatría a l'emperadriu Alexandra (*Acta Sanctorum*). (Vegi-s el viatge a Terra Santa per l'abat Mislin.)

D'aquí lo de la famosa llegenda de la princesa que'l drac tenia encantada y lo del combat ab Sant Jordi pera deslliurar-la.

Un baix-relleu d'aquesta disposició pot veure-s en el monestir de Canigó, que té aquesta mateixa significació segons Verdaguer.

Una cosa semblant devia haver passat ab algun relleu probable-

ment dels temps dels romans, en el que hi hauria un cavaller en una barca, la proa de la qual estaria adornada ab un cigne, puix es sabut que tant els llatins com els grecs solien ornar llurs vaixells ab els atributs més capritxosos.

Segurament, en aqueixes comarques ont està localitzada la llegenda, hi hauria hagut algun relleu o alguna pintura mural semblant, y es molt probable que an això 's degui 'l fer remuntar, per alguns narradors, l'origen d'aquesta llegenda al temps dels romans, y que 'l nom del cavaller en aquesta comarca sigui 'l de dos personatges romans (Salvius Brabo, germà de Juli Cesar, y també Elias o Helias Gracilis, que es un personatge de la Germania de Tàcit); perquè es cosa absolutament comprovada la perfeta coneixença que tingueren de la literatura clàssica llatina 'ls trovaires y els trovadors (que 'ls havia sigut tramsa pels monestirs), com se pot veure en el *Romanç de Flamenca* que transcriu el nostre D. Manel Milà y Fontanals en les seves obres (vol. I, pàg. 513) y que jo reproduexo a continuació. Crido l'atenció sobre 'ls dos versos «y de com Juli Cesar, passà tot solet la mar». Sembla que això vulgui fer referencia al guerrer que va sol en la barca.

Insisteixo en aquest punt perquè a Kufferath li sembla impossible que 'ls trovaires coneguessin els noms dels personatges romans, y d'això 'n fa una serie de conjectures erronies (pàg. 15 del *Lohengrin*).

ROMAN DE FLAMENCA

Apres si levon li juglar:
Después se levantan los juglares:
Cascus se volc faire auzir.
Cada cual desea llamar la atención.
Adonc auziras retentir
Entonces oyeras resonar
Cordas de manta tempradura.
Cuerdas de varias melodías.
Qui saup novella violadura
El que sabe nueva sonata
Ni canzó, ni descort, ni lais,
Canción, descorte ó loor,
Al pus que poc avant si traís.
Lo más que pudo se hizo adelante.
L'us viola lais del Cabrefoil,
El uno tanto el lais de la Madreselva,
L'altre cel de Tintagoil;

El otro el de Tintagoil:
L'us cantet cels dels sis amanz,
El uno cantó los de los fieles amantes,
Et l'autre cel que fis Ivans;
Y el otro el que hizo Iván;
L'us menet arpa, l'autre viula;
Uno llevó el arpa, otro toca la gaita;
L'us flautella, l'autre siula;
Uno tañe la flauta, otro silba;
L'us menet giga, l'autre rota;
Uno llevó la giga, otro la rota;
L'us diz les motz e l'autre'ls nota;
Uno dice las palabras y otro pone la música;
L'us estiva, l'autre flastella;
Uno toca la estiva, el otro el frestel;
L'us musa, l'autre caramella;
Uno la cornamusa, otro el caramillo;
L'us mandura, et l'autre acorda
Uno toca la mandurria y otro acuerda
Lo sauteri al manicorda;
El salterio con el manicordio;
L'us sai lo juec dels banastelz,
Uno hace el juego de los canastillos,
L'autre jugaba de coutelz;
Otro jugaba con cuchillos;
L'us vai pel sol e l'autre tomba
Uno anda por tierra y otro cue;
L'autre balet ab sa retomba;
Otro builó dando cabriolas;
L'us passet sercle, l'autre sail:
Uno pasó un cerco, otro salta;
Neguns à son mestier non fail.
Ninguno falta á su oficio.

Quar l'us contet de Priamus.
Porque el uno contó de Priamo
E l'autre diz de Piramus;
Y otro habló de Piramo;
L'us contet de la bell'Elena
Uno cantó como á la bella Elena
Com París l'enquer, pois l'emena;
Paris la requirió y luego la llevó consigo;
L'autre contava d'Ulixes;
Otro contaba hechos de Ulises;
L'autre d'Ector et d'Achilles;

Otro de Héctor y de Aquiles;
L'autre contava d'Eneas
Otro contaba los de Eneas
Com si remas
Y como Dido quedó
Per lui dolenta e mesquina;
Por el triste y ciuitada;
L'autre contava de Lavina
Otro contaba como Lavinia
Com fis lo breu el cairel traire
Hizo arrojar la carta con una piedra
A la gaita del auzor caire;
Al centinela del angulo más alto;
L'us contet d'Apollonices,
Uno cantó la vida de Apollonices,
De Tideu e d'Etiocles;
De Tideo o de Etiocles;
L'autre contava d'Apolloine
Otro contaba como Apolonio
Com si retenc Tir de Sidoine;
Retuvió a Tiro de Sidonia;
L'us contet del rei Alixandri,
Uno habló del rey Alejandro,
L'autre d'Ero e de Leandri;
Otro de Hero y Leandro;
L'us dit de Catmusa quan fugí,
Uno contó la huida de Cadmo,
E de Tebas con las basti;
Y como fundó a Tebas;
L'autre contava de Jason
Otro contó las aventuras de Jasón
Y del dragon que no ac son;
Y del dragón siempre dispuesto;
L'us contet d'Alcide sa forsa,
Uno habló de la fuerza de Alcides,
L'autre com tornet en sa forsa
Otro como volvió en su poder
Phillis per amor Demophon;
Demofonte por amor de Filis;
L'us dit com neget en la fon
Uno contó como se ahogó en la fuente
Lo bel Narcis, quan se miret;
El bello Narciso cuando se miró en ella;
L'us dit de Pluto, com emblet
Uno contó como Plutón robó

La bella molier ad Orfeu;
A Orfeo su bella mujer;
L'autre contet de Philisteu
Otro contó como al Filisteo
Golias com si fou aucis
Go iat lo mató
Ab tres peiras que el traís Davit;
David con tres piedras que le tiró;
L'us dit de Samson, con dorm.
Uno contó el sueño de Sansón
Que Dalila'l liet la cri;
Durante el cual Dalila le ató el cabello;
L'autre contet de Macabeu
Otro contó como Macabeo
Comen si combatet per Dieu;
Combatió por Dios;
L'us contet de Juli Cesar
Uno contó como Julio César
Com passet tot solet la mar;
Pasó solo el mar;
L'us di de la Taula redonda.
Uno habló de la Tabla redonda,
Que no i venc bons que no il responda
Donde no fué buen caballero que no obtuviese respuesta
Lo reis, segón sa conciènssa,
Del Rey, según su conocimiento,
Anc nuill jorn no i failli valensa;
Y donde nunca faltaron actos de valor;
L'autre contava de Galvain,
Otro hablaba de Galvain,
E del leo que fou compain
Y del león que fué compañero
Del cavalier qu'estor Luneta;
Del caballero que libertó la Luneta;
L'us dis de la puncella breta
Otro habló de la doncella bretona
Con tenc Lancelot en preiso
Como tuvo preso a Lancelote
Can de s'amor li dis de no;
Cuando se negó a su amor;
L'autre contet de Persaval
Otro contó como Perceval
Co venc a la cort a caval;
Fué a la corte a caballo;
L'us contet d'Enec e d'Enida,

Uno habló de Enec y de Enida,
L'autre d'Ugonet de Perina;
Otro de Hugo de Perida,
L'us contava de goyernail
Otro contaba como Gouvernal
Como per Tristan ac grieu treball;
Padeció mucho por Tristán;
L'autre contava de Fenissa
Otro contaba como d Fenisa
Con transir la fes noirissa;
Su nodriza la hizo traspasar;
L'us dis del bel desconegut;
Otro habló del bello desconocido;
L'autre del vermeil escut
Otro del escudo encarnado
Que Lirias trobet al "huisset;
Que halló Lirias en la puerlecita;
L'autre contava de Guifflet,
Otro hablaba de Guifflet,
L'us contet de Calobrenan;
Otro de Calobrenan;
L'autre dis com retenc un an
Otro contó como retuvo un año
Dins sa prison Quet senescal;
En su cárcel al senescal Quet;
L'autre contava de Mordret;
Otro hablaba de Mordret;
L'us retrais lo comte Duret
Uno retrajo al conde Duret
Com fo por los Ventres faidits
Desterrado por los....
E pel rey pescador grazit;
Y agasajado por el rey Pescador;
L'us contet l'astre d'Ermeli,
Uno contó la ventura de Erme in,
L'autre dis com fan l'ancessi
Otro los hechos de los asesinos
Per gein lo veil de la Mountaina;
Dirigidos por el viejo de la montaña;
L'us retrais com tenc l'Alemania
Uno refirió como poseyó la Alemania
Karles Maines tro la parti;
Carlo Magno hasta que la dividib;
De Clodoveu e de Pipi
De Clodoveo y de Pepino

Contava l'us tota l'estoira;
Contaba uno la historia entera;
L'autre dis con cazet de la gloria
Otro contó como cayó de la gloria
Donz Luciferz per son orgoil;
Don Lucifer por su orgullo;
L'us dit del vellet de Nantoil,
Uno habló del paje de Nantoil,
L'autre d'Olivier de Verdu;
Otro de Olivier de Verdun;
L'us dis lo ver de Marcabru,
Otro contó lo cierto de Marcabrus,
L'autre contet co Dedalus
Otro como Dédalo
Saup ben volar e d'Icarus
Supo volar y como Icaro
Ço neguet per leujaria:
Se ahogó por su rebeldía:
Cascus dis lo miell que sabia.
Cada cual dijo lo mejor que sabia.
Per la rumor dels viuladors
Por el rumor de los tañedores
E per brug d'autans contadors
Y por el de tantos narradores
Hac gran murmur per la sala.
Hubo grande estupor en el salón.

La tercera es la llegenda de Cleves, o sia la d'una dona ilustre viuda o òrfana, que viu sola en un castell voltada d'enemics que li volen usurpar els seus estats; fins que un dia, un guerrer desconegut que arriba com portat del Cel (de Déu o dels déus), la defensa y 's casa ab ella o ab la filla.

Aquesta llegenda, pels molts llocs comuns que té (n'hi devia haver tantes d'escenes així a l'Edat mitjana!), no m'sembra pas d'origen popular, sinó més aviat inventada per algun poeta cortesà.

L'unió de les dues primeres llegendes ab aquesta tercera, es lo que constitueix l'història de Godofred de Bullon. Ab moltes probabilitats, aquesta tercera llegenda, que es la que serveix de llaç d'unió pera establir la continuitat de l'història que ns ocupa, pot haver sigut inventada pera omplir d'una manera brillant un buit que's troba en la genealogia de la casa de Lotari. «Aquest es un procediment molt freqüent entre 'ls trovaires — diu Kufferath. — Quan els documents els manquen, hi introdueixen elements agafats de totes parts

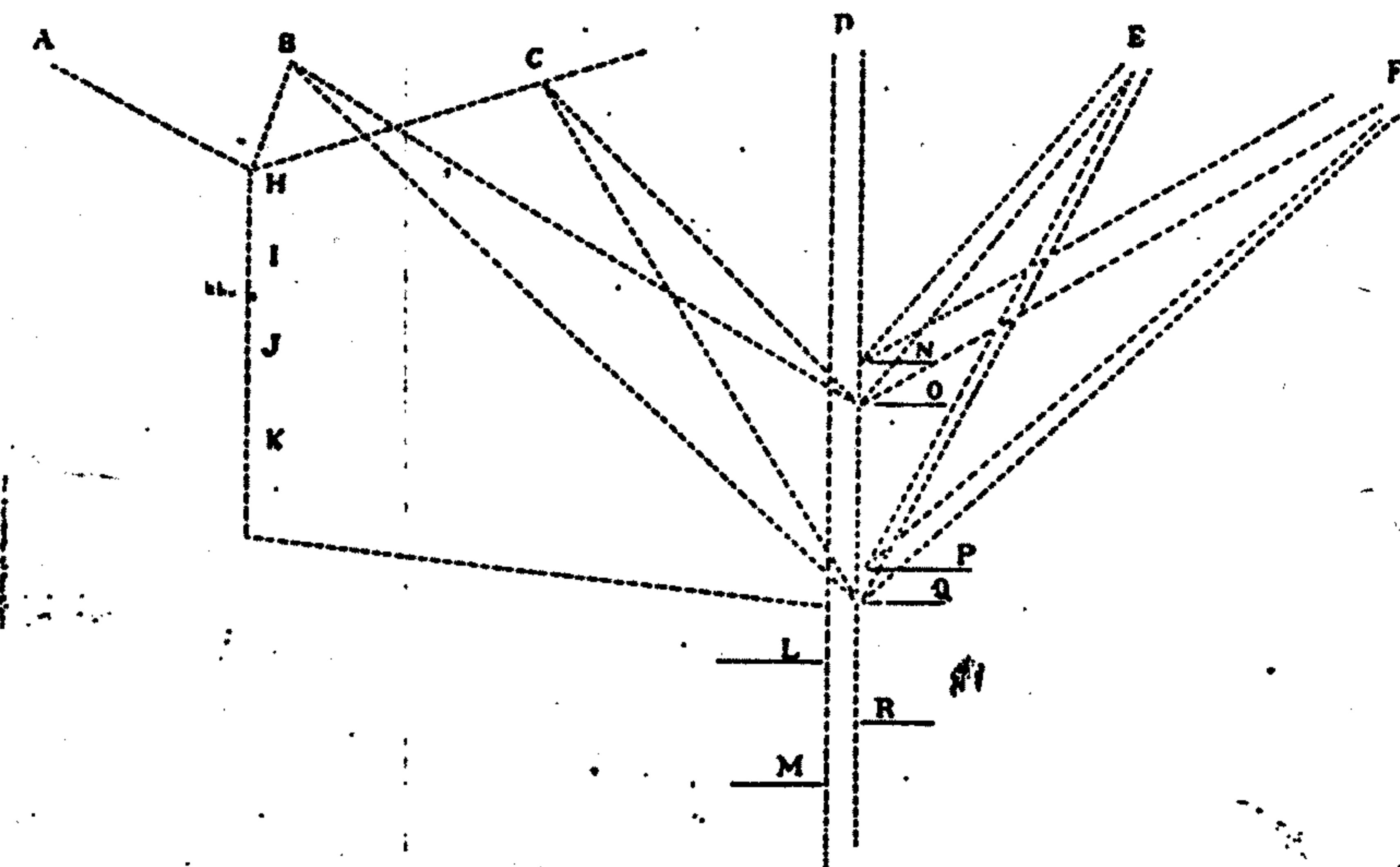
en els records poètics o mitològics que'ls són més pròxims.» (*Lohengrin*, pàg. 29).

També es molt probable que aquesta llegenda de Cleves y la del cavaller del cigne, en el llur fons siguin una sola y hagin nascut d'un sol relleu o pintura que en realitat no tingui res de particular. Una dona que s'aboca a una finestra d'un castell o palau pera veure passar un guerrer que va en una barca, la proa de la qual està adorada ab l'escultura d'un cigne.

La quarta es el cicle de les llegendes del Sant Graal, de les quals parlarem ab prou extensió, y que es l'incògnita que anem a desxifrar.

La quinta es el cicle de les llegendes del rei Artús y dels cavallers de la Taula rodona, les quals ens interessen solament d'una manera indirecta.

La sexta es propriament un altre conte popular que fa referència a un beneit o xicot que res sab del món y que al principi ho fa tot al revés, més que després, allíconat per les contrarietats que això li porta, arriba a fer-les bé, més que ningú.

- A. — Conte popular de la dona que ha parit infants y el marit creu que són besties.
- B. — Llegenda del cavaller del Cigne.
- C. — Llegenda de Clèves.
- D. — Cicle de llegendes del Sant Graal.
- E. — Cicle de llegendes del rei Artús.
- F. — Conte popular del noi que primer ho feia tot al revés.
- H. — Texte el més antic dels que cita Pauli Paris.

- I. — Poema del monjo de Saint Troud que fou servidor de Raimon de Poitiers, príncep d'Ausuània, mort en lluita ab els infidels, vers 1130.
- J. — Crònica llatina de l'abadia de Brogne (1211).
- K. — Historia de la gran conquesta d'Ultramar per Alfons X de Castella.
- En aquests quatre manuscrits H, I, J, K, la duquesa es de Bullon o de Brabant y el cavaller s'anomena Helias. En ells comença l'història de Godofred de Bullon.
- L. — Poema de *Le Chevalier au cigne et Godefrid de Bullon* en dos dos manuscrits de París y de Bruselas (fins del segle XIV). En aixos manuscrits apareix la prohibició que no havia aparegut encara en cap poema francès. *
- M. — Poema de Conrat de Wurtzburg (alemany). No fa cap alusió explícita al Graal, encara que se suposa que sab aont retorna'l cavaller. També hi ha en ell el tema de la prohibició, més la relació del cavaller del cigne ab Godofred de Bullon es completament inversa de la que presenten els poemes francesos.
- N. — Perceval de Cristià de Troyes 1172. No parla de Godofred de Bullon.
- O. — Lohengrin, Parsival, Titurel de Wolfram d'Eschenbach (1201-1210). No parlen de Godofred de Bullon. Apareix per primera volta la prohibició.
- P. — Trilogia de Robert de Boron. Josep-Aimatea-Merli-Perceval (començaments del segle XIII).
- Q. — Lohengrin bavarès y Torneigs dels cantors a la Wartburg (fins del segle XIII). No parla de Godofred de Bullon.
- R. — Perceval o la requesta del Graal: compilació del bisbe de Cambrai (segle XIII).

Examinant l'adjunt quadro sinòptic, se pot veure, com l'unió d'aquestes diferents llegendes van produint els diferents poemes que aquí estan posats per ordre cronològic.

Les llegendes del Sant Graal constitueixen la soca d'aquest arbre ont se van embrancant successivament totes les demés.

Els poemes collocats a l'esquerra d'aquesta soca, són els que fan referència a l'història de Godofred de Bullon, y gairebé tots són d'origen francès.

Els collocats a la dreta no fan cap referència a dita història, y gairebé tots son d'origen alemany; y s'ocupen del Graal com d'un símbol religiós. En canvi els altres s'ocupen de Godofred de Bullon com a cosa principal, y del Graal se n'ocupen solament com per realçar la figura del seu heroi. En aquells sempre'l cavaller s'anomena Helias.

En la seva essència el Graal es una reliquia sagrada (segons uns el calze que Jesús consagrà, la nit abans de la seva passió; segons altres es una pedra preciosa y lluminosa) que ha sigut portada del cel pels àngels y que's venera en una Santa muntanya ont hi ha una confraria de monjos cavallers que custodien aquesta santa reliquia.

* El tema de la prohibició consisteix en la prohibició absoluta que tenia l'esposa del dit cavaller de preguntar-li sobre l'origen seu, ab la condició expressa de que, el dia que això li preguntés, ell se veuria obligat a anar-se'n per sempre més.

El pertànyer an aquesta confraria constitueix el major títol de noblesa.

Ans de passar endavant vejam quines circumstancies presenta aquesta doble significació.

En els poemes originaris, quan el Graal es el calze en el que Jesús consagrà en el donar sopar ab sos apòstols, se pot dir que la llegenda 's nacionalitza a Bretanya; més allavors el Graal no's pot dir que sigui 'l símbol de la Fe cristiana, contra la que lluita 'l poder infernal.

Quan representa clarament aquest simbol, el Graal es la pedra lluminosa portada pels àngels a la terra, y allavores l'acció de la llegenda se suposa a Espanya en la lluyta ab els infidels.

D'aquesta doble significació, bé se'n pot deduir el probable origen de la llegenda, que devia ser simplement el d'una muntanya ont se venerava quelcom sobrenatural vingut del Cel y que infondia poder invencible a sos posseidors, això es la tradició del nostre Montserrat y que ls poetes del Nord, que estaven baix l'influencia immediata de les crehuades y per la gran veneració en que's tenien les reliquies de la Passió del Salvador (autèntiques o apòcrifos) que ls creuats portaven de Terra Santa, atribuissin aqueix poder sobrenatural a alguna de les reliquies de les que més relació havien tingut ab la mort del Salvador (que en uns casos es el calze en que consagrà, en altres la plata en que Jesús menjà l'anyell ab sos deixebles, y fins en altres la llança que li obrí i costat, a la creu).

Ademés, el gran desenrotllament que en dits països del Nord, tingueren les ordres cavallerescas, y en particular la dels templers o templaris, féu que alguns de dits poetes del Nord donessin an els guardadors del Sant Graal una organització idèntica a la dels dits templers.

D'altra banda, els musulmans, que creuen en els àngels y que concedeixen una gran veneració a les pedres, a les que en molts casos atribueixen poder sobrenatural, se comprèn que atribuissin aquell poder, pera ells misterios, del Montsalvat, an aquella pedra lluminosa, arrencada per Sant Miquel de la corona que ls àngels rebels havien forjat pera Llucifer y que dit Sant Miquel havia portat a Montsalvat; lo qual no vindria a ser més que la manera com l'imaginació alarba tant amiga de metàfores podia contar la rebelió dels dits àngels (per no voler adorar el fill de la Verge Maria) y el descens de la dita Verge, portada pels àngels, ab Sant Miquel per precursor, a la nostra santa muntanya de Montserrat.

Vos crido també l'atenció sobre la versió, que's troba en alguns

d'aquests poemes, referent a que aquesta santa reliquia (això es, el Sant Graal) ja havia estat entre 'ls homes, més que se n'havia tornat al Cel per llurs pecats, fins que un dia els fou de nou tornada pels àngels; lo qual bé podria ser un record, més o menys confós, de que aquesta santa imatge de Montserrat havia sigut adorada entre 'ls cristians, cosa que està d'acord ab la tradició admesa generalment avui en dia, de la mateixa manera que, els primers segles de la reconquesta, fou admesa la versió de que la santa imatge havia sigut portada del Cel pel ministeri dels àngels.

L'fixeu-vos també en el detall, prou significatiu, de que'l primer poema en que's troba aquesta versió es el Titurel de Wolfram d'Eichembach, poeta que, com després veurem, està molt enterat de les nostres llegendes, y pera 'l qual el Sant Graal es la pedra iluminosa y el Montsalvat està situat a Espanya.

Un cop explicades aquestes generalitats, examinem l'adjunt quadre sinoptic.

El primer poema que se n'ocupa es el de Cristià de Troyes: però aquest poeta, que es per altra banda un excels poeta, no n'sembra pas gaire enterat, de les llegendes del Sant Graal: res ho prova més que l'episodi del rei pescador, que, segons ell, jaia pera pescar, quan, en tots els altres poemes, el rei era pescador y no pescador, y jaia per causa de la terrible dolencia, conseqüència del seu pecat.

En un mot, se podria dir ab gran exactitud, valent-se de la dita vulgar, que Cristià havia sentit campanes y no sabia d'aont.

Res que interessi directament a la Religió significa en el seu poema la conquesta del Graal, que duu a terme Perceval (els nostres trovadors escriuen Persaval, y Cristià escriu Perceval): es, a lo més, una aventura piadosa.

En canbi Cristià desenrotlla admirablement y descriu de modo magistral el tipo del noi completament ignorant y beneit en un principi, y a qui l'experiència y la seva bona estrella n'arriben a fer un hèroe incomparable.

De la meva infantesa recordo jo vagament un conte que moltes voltes m'havia contat la meva mare: el conte del Volaverum o Volarerunt, que es un jove beneit que feia al principi les coses tal com li deien, però aplicant al primer cas que's troba lo que li deien que havia d'haver dit en el cas anterior, de lo que resultava que sempre les deia o feia al revés, y d'aquí les pallices que li donava la gent; fins que a l'últim va agafar enteniment y va fer-les sempre més bé.

Me ve també a la memòria 'l fet de que Wagner composà 'l seu Sigfrid de la doble font del Sigurt de l'Edda y del jove que mai té

por, del *Jean sans peur* (que entre nosaltres es el Joan de l'Os). La frescor, l'ingenuitat del seu Sigfrid depèn, en gran part, d'haver sapigut fer entrar en el seu drama eixa part de la musa popular.

Altre tant se diria que Cristià ha fet ab el seu Perceval, y per això l' seu poema té aquesta part d'encís peculiar que tenen les obres d'autors que han begut a les fonts netament naturals.

L'història que ns conta Cristià es la següent:

A una dona d'ilustre llinatge, a qui li han mort el marit en un torneig o desafi, y que viu retirada ab son fill en mig del bosc, uns cavallers del rei Artús se li'n porten aquest fill a la cort d'aquell rei, y allí, sent-se gran, arriba a ser famós per ses proeses. En una d'aqueixes correrías va a parar al castell del Graal, ont se venera la Santa Reliquia; més es llançat d'allí y no'l volen reconèixer per l'hèroe que esperen.

Llavors de nou se'n va pel món a córrer aventures, y va a parar al castell de Beaurapaire, ont troba a Blancaflor y esdevé son estimat; més, malgrat l'amor que li porta y que Blancaflor esdevé la seva estimada ab totes ses conseqüències, la deixa, jurant-li que li complirà la seva paraula de casament un cop agi assolit l'ideal que'l porta pel món, això es, la conquesta del Graal; conquesta que a l'últim pot arribar a complir matant a l'enemic del rei *pescador* y portant-li an aquest la testa d'aquell.

Aquest es el fons de la narració de Cristià, a la que s'afegeixen un sens fi d'episodis d'anades y vingudes a la Cort del rei Artús.

De manera que's pot considerar que han entrat a la formació del poema tres elements:

1.ª Una narració històrica de fets semblants als que acabem d'exposar.

2.ª El conte o contes populars del "jove beneit, tal com abans hem explicat, que es lo que s'erveix pera dibuixar el caràcter primitiu de Perceval. (Contes bretons de Pèredeur.)

3.ª Les llegendes de la Taula rodona.

Cristià de Troyes escrigué son *Perceval* vers 1172, y ens diu ell mateix que l'escrigué segons lo que havia llegit en un llibre que trobà a casa del comte de Flandes. Aqueix llibre, segons opina Kufferath, pels datos que Cristià n' dona, probablement estava escrit en llatí y era d'origen monacal. (Vegi-s *Parsifal*, pàg. 26 y 32.)

La nostra Crònica de Ripoll, anomenada *Gesta Comitum* y terminada vers 1140, ens conta l'història següent:

«Que'l nen Guifre (fa referència al Pilós), que havia presenciat la mort del seu pare, fou enviat pel rey al comte de Flandes pera que

l'eduqués; que'l noi, sent-se home, tingué amors ab la filla del dit comte de Flandes y la posà prenyada, prometent-li que's casaria ab ella si algun dia arribava a recobrar son comtat de Barcelona; y allavors, vestit de pelegrí, se dirigi vers Barcelona, ont encara hi havia la seva mare, la que'l reconegué per certs senyals de pèl que tenia en el seu cos, en llocs ont ningú 'n té (no diu quins són); que allavors la mare 'l presentà als nobles y senyors del país y acordaren matar l'usurpador que havia matat al pare den Guifre, y que aquest el matà ell mateix ab sa propria espasa (li tallà 'l cap); y que allavors, el noi Guifre, reunint d'ençà y d'enllà un gran exèrcit, llançà 'ls infidels desde les antigues fronteres fins més enllà de Lleida.»

Tant si aquesta narració es veritable com si no n'es, lo que sí resulta provat es que Wifret, un cop apoderat del comtat de Barcelona, llançà 'ls enemics més enllà de les antigues fronteres (que ans eren el Llobregat) fins més enllà de Lleida, y acomplí ab aquest motiu la conquesta o liberació del Montserrat.

Després de lo qual se casà ab la filla del comte de Flandes, a la qual ja avia deixat *en estat*, segons diu prou clarament la *Crònica de Ripoll*.

Res tindria d'extrany que Cristià, com solien fer-ho tots els poetes del seu temps que vivien del favor d'algún gran senyor, hagués volgut cantar d'una manera novelesca 'ls amors d'algún avant-passat d'aquell senyor, y sobre tot si aquest casament havia tingut lloc emparentat ab una casa ilustre, com ho era en alt grau la casa de Barcelona, que allavors en temps de Ciristià regnava a Aragó.

El pare abat Muntadas, en la seva *Historia de Montserrat* (pàg. 69), sosté que no fou conquesta, sinó liberació dels enemics que l'assediaien, lo que'l comte Wifred realitzà ab el Montserrat; lo que podria molt ben ser, trobant-se 'l Montserrat a la mateixa frontera, y sobre tot després de les revoltes que havien agitat els últims anys a la Marca Hispànica, que'l Montserrat, sense haver per això caigut en poder de sos enemics, se'n pogués trobar voltat per totes bandes.

M'inclino a creure que'l citat abat te raó, y res m'ho fa creure més (segons diu el document que conta lo de la conquesta o liberació) que l'existencia en dita època d'ermites situades en el cim precisament de dita montanya (*in cacumine ipsius Montis serrati*), cosa que difficultat seria certa a haver estat realment dita montanya en poder dels infidels.

De totes maneres, y fins prescindint de la veritat històrica, ha existit sempre la llegenda, consignada també en les nostres cròniques de que 'l Montserrat havia sigut sempre lliure del jou sarraí (vegi-s

la Crónica den Pujades, ab el relat més o menys fabulós que ell fa de la batalla guanyada per Carlemany el dia de Santa Cecilia, llançant els infidels del castell Marro, del que s'avien apoderat després d'onze anys de setge), y que sempre, desde ls temps primitius de l'Iglesia cristiana, s'avia adorat en ella a la Mare de Déu, si bé aqueix culte prengué un molt major esplendor desde l dia de la lluminosa aparició.

Sabut es que aqueix miracle coincidí ab l'inauguració de la nova dinastía de sobirans, que ja mai més havia de perdre ni Montserrat ni la Santa imatge.

Segons conta l'abat Muntadas en la seva dita *Historia de Montserrat*, desde l segle II de l'era cristiana, en que, enderrocat el temple de Venus, se n'hi alçà un altre a Sant Miquel (qui desde allavors fou considerat com Patró de la montanya), ja no hi mancà jamai el culte catòlic.

Ab bastants datos apoia aquesta tradició, que en sa essència bé pot ser verdadera, puix a mon entendre es molt probable que l'any 785 quan tingué lloc la primera irupció de francs a Catalunya y en que un cos de son exèrcit arribà fins a la vista de Barcelona (Bofarull, vol. II, pàg. 54) alguns cavallers més ardits, atrets per l'encís d'aquestes penyes inexpugnables, s'hi anessin a fortificar y hi trobessin anacoretes (els que havien fugit de son monestir cremat) que no havien encara sigut molestats pels alarbs, más ocupats allavors en dominar ciutats que en pujar a dalt d'aquestes penyes que sols considerarien estatge de feres.

La montanya de Montserrat devia ser, doncs, una montanya de santedat y virtut, però d'una manera imperfeta; o, més ben dit, hi havia y s'hi pressentia un poder meravellós ocult, fins al dia que aquest poder hi fou plenament manifestat ab l'aparició miraculosa de la Santa imatge, a quina protecció sobrenatural tant degueren els nostres cavallerosos comtes y reys.

Wolfram d'Eschenbach sembla molt més enterat, que no pas Cristià de tot lo que fa referència a les llegendes del Montsalvat.

Ell diu que s'ha inspirat en un poeta de Provença (Quiot) y en un altre de jueu o maometà de Toledo (Flegetanis) (pàg. 90, *Parsifal*).

Jo no crec que aquests noms vulguin ser noms reals de cap persona; més jo crec que son noms representatius de les diverses fonts ont ell ha begut la seva narració, perquè en ella 's veuen netament els dos orígens, y, lo mateix passa ab el poema d'autor desconegut titulat *Combat dels cantors a la Wallbutz*.

Dona també gran força àn aquesta opinió un altre nom dels que Wolfram usa en els seus poemes. Aquest nom es el de Klinschor, poe-

ta de Bohemia, el *minusingar* de les negres armonies, com l'anomenaven en son temps; el rival y enemic implacable de Wolfram, poeta que's deia tenia part ab el dimoni, a qui tot sovint posava per testimoni de les seves afirmacions.

Aixís es que, an el seu Perceval, el personatge que representa 'l mal y que es donat a la màgica pera fer la guerra al Graal, Wolfram l'anomena Klingsor (de Klinschor ne fa Klingsor). Y se veu aixís ben clarament que aquests noms son més simbòlics que no pas altra cosa, encar que siguin noms de persones del seu temps.

Aixís, doncs, se comprèn que atribuïs a un poeta de nom provençal (de Guyot ne fa Quiot o Kiot) a la part del seu relat que ell consideraria originaria de la Provença encara que dit poeta no hagués publicat cap obra ont se trobés aquesta narració.

Ademés, pera que no quedi dubte de que Wolfram d'Eschenbach era coneixedor dels poetes provençals, cal remarcar que a la seva mort deixà inacabat un gran poema èpic sobre la vida y mort de Guillem d'Orange, comte de Tolosa, un dels capdills de l'invasió franca a Catalunya y el que conquistà la nostra Barcelona en temps de Ludovic el Piadós y que morí monjo en el claustre de Gellone; hèroe que té tot un cicle de llegendes èpiques que ja's nomena el *cicle de Guillem d'Orange*, y a qui fa referència 'l nostre D. Manel Milà y Fontanals, en son *Pros Bernat*, al dir els següents versos que diu el comte Galind moribon:

•Veig en Pelai d'Asturias, que es dels mes vells,
brandint sobre una roca l'acerat fer;
Veig un n'Ansós, y un altre, valent parell:
Joan primer, pugnaire barcelonès,
v, ab son capuig de monjo, lo gran Guillem.♦

Segons Wolfram; el Graal es la pedra lluminosa que fou portada a la terra pels àngels y confiada per ells a la guarda d'una confraria religiosa que's titula «els Cavallers del Graal».

Segons l'altre poema, o sia 'l Combat dels Cantors a la Wartburg, aquesta pedra preciosa es una pedra lluminosa caiguda de la corona forjada pels àngels rebels pera Llucifer y que l'arcàngel Sant Miquel li arrencà del front.

Sabuda es la veneració que tenen els mahometans per les pedres (la que existeix a la meçquita d'Omar, sobre la que suposen que reposà Jacob quan vegé l'escala d'àngels; la famosa pedra de la Meca, y tantes altres).

Es així, ben sabut, que 'ls àngels se rebel·laren per no voler adorar

el Fill de la Dòna (això es Jesucrist). Eixa pedra lluminosa, en l'imaginació alarba, tant donada a les metàfores, ¿no podria simbolitzar, com hem dit ja abans, l'imatge d'aquesta dòna, que es la Verge Maria?

Recordem el miracle de l'aparició lluminosa d'aquesta Verge. Sant Miquel, que es el que, en vell poema, s'apodera d'aquesta pedra pera dur-la a Montsalvat, es també el veritable precursor de la Verge en la nostra santa montanya.

Se podria doncs dir, gairebé sense por d'equivocar-se, que aquesta es la versió arabesca de la nostra tradició cristiana.

Recordem que en el *Romanç de Flamenca* hi hem trobat aquesta historia de la rebel·lió dels àngels per l'orgull de Llucifer, y que devia constituir un romanç o recitat veritable y independent. ¿Es que Wolfram ajuntà aquesta historia a la de les aventures de Perceval, que Cristià canta? ¿O bé es que ell ja l'hi trobà juntada, o que sentí contar la versió arabesca de la mateixa?

Si la declaració de Wolfram, de que Flagetarius es fill de pare jueu y de mare mahometana, es un símbol, hem de confessar que es d'una extraordinaria claredat.

Aclarit aquest punt, vejam l'història contada per Wolfram.

La primera part de la seva narració, o sia la que fa referència al origen y joventut de Parsival, es quasi idèntica al relat de Cristià: se diria que s'ha inspirat directament d'ell y de ningú més. Segons sembla l'escrigué uns 20 o 30 anys després.

Més la segona part, o sia lo que fa referència al Graal, es tot diferent.

Juntem aquesta segona part del poema de Wolfram ab el Parcaval, o la *quête du Graal*, de l'arquebisbe de Cambrai (o compilat baix la seva iniciativa), pel molt parentiu que presenten els dos poemes.

El conjunt de la narració d'abòs es el següent:

Els guardadors del Graal són una veritable ordre religiosa, completament distinta de la dels cavallers de la Taula rodona (Cristià 'ls confonia). Ells són els guardadors de la sagrada reliquia. Els pagans, coneixedors de que d'això depèn l'invencible poder de que estan dotats aquests cavallers, els hi volen pendre; més, no podent-ho alcançar per les armes, l'esperit pagà apela al poder màgic o diabòlic y's val de les seduccions de la carn.

Amfortas cau en eixes temptacions, y sofreix un terrible càstic de Déu, que l'obliga a anar sempre ajegut sense poder-se mai alçar (*gisait en longueur*). La santa montanya perd part de la seva antiga esplendor, puix ha sigut profanada pel pecat.

La llegenda de Garí té ab la d'Amfortas un fons comú: la profana-

ció de la montanya pel pecat; el rol que juga 'l poder màgic o diabòlic en aquesta profanació; la conversió o, millor dit, el perdó del peca-dor, el qual serà perdonat el dia que un infant li digui, y que allavors ja podrà deixar d'anar ajegut (la profecia del donzell pur bencit que espera Amfortas, ve a ser també lo mateix); y el miracle o mirac-les que donen a la santa montanya una esplendor encara major que la que mai havia tingut. Si ns hi fixem bé, veurem que cada una d'a-questes dues histories es l'altra mateixa, però ab els papers dels per-sonatges cambiats).

Tornant a la llegenda de Parsival, veurem que 'ls defensors de Montsalvat desalleixen, y el magus Klingsor (que aquí simbolitza 'l poder diabòlic) consia aviat apoderar-sen; més arriba l'hèroe desitjat qui llança enllà 'ls enemics, y el Montsalvat té desde allavores una es-plendor major que la que mai havia tingut y que no tornarà ja a per-dre mai més.

L'anterior dinastia dels defensors de Montsalvat es rebutjada.

L'hèroe devé allavors el primer sobirà y el progenitor d'una llarga dinastia, que no ha de perdre mai més la santa reliquia.

Parsival té allavors un descendant que omplirà 'l món ab una rara proesa. Es Loherangrein, son fill, qui deixant un dia 'l servei de Montsalvat, anirà a Cleves o a Magensa a defensar una princesa calumniada. La seva vinguda serà considerada com un prodigi, més ell haurà de permanèixer desconegut, sense que se sàpiga son nom (tema de la prohibició); y, un cop sapigut son origen, haurà de tornar-sen a son reialme, ont morirà en el si de l'ordre religiosa dels cavallers del Graal.

Aquest és l'argument d'un altre poema de Wolfram que en gene-ral se considera escrit en una època una mica anterior a son Pàrcival

Pèr Wolfram, el Montsalvat està situat en Espanya, en la matei-xa frontera alarba; cosa que també se pot assegurar del nostre Mont-serrat, puix durant més de cent anys la frontera de la Marca Hispà-nica fou el Llobregat.

Un dels nostres més seriosos historiadors, en Bernat Desclot, vers la fi del segle XIII, ens conta l'anada de Berenguer III *el Gran* a Col-ònia a combatre per l'esposa de l'emperador Enric (en el Lohengrin, bavarès, l'Emperador també 's diu Enric), calumniada per uns fal-sos acusadors; la victoria del comte ab l'espasa meravellosa (la den Soler de Vilardell o la de Sant Martí); el secret que ha de guardar res-pecte al seu origen, y la desaparició de l'hèroe.

Es ademés sabut que Berenguer se féu cavaller del temple a la fi de la seva vida; y el testament curiós que féu deixant en llegat les

seves armes a diferentes corporacions ens prova que so uun príncep completament influït per les costums cavalleresques.

Ademés Berenguer fou el marit de na Dolça de Provença, y fou per tant el sobirà de la Cort dels trovadors, d'aquesta Cort que fou el veritable breçol de la poesia cavalleresca (encar que més tard degenerés en poesia amatoria y fins eròtica); y es molt natural que ell fos l'hèroe dels primers cants o poemes.

El nom de *Loherangrein* que porta l poema de Wolfram, té una semblança tant gran ab el de Berenguer, que quasi no podem dubtar de que sigui l mateix.

Es cosa ben sabuda que Wolfram, malgrat el seu gran talent, era illetrat, un analfabet; y així tindran una explicació claríssima les petites diferencies d'aquests dos noms, que havien hagut de ser presos a l'orella pel poeta:

Lo Berenguer.

Lo herangrein.

A primera vista se m'objectarà que en lloc de *lo Berenguer* hauria de dir-se *en Berenguer*; més això s' veurà que no té fonament.

El nom de Raimon Berenguer constant de dues paraules, pot semblar que la segona paraula sigui com un adjetiu calificatiu de la primera, això es, Raimon *lo Berenguer*, a la manera de Jaume *lo Conqueridor*, Pere *lo Gran*, Enric *lo Caçador*¹⁾; y això molt més pot haver-ho semblat a un extranger que, al sentir aquest nom y semblant-li prou coneguda y fins vulgar la primera part d'ell, hagi adoptat la segona pera distingir-lo millor, y, aixís, de Raimon *lo Berenguer*, hagués pres solament la segona part, o sigui *lo Berenguer*.

Vegi-s que els dos noms tenen el mateix número de sílabes, ab les mateixes vocals cada sílaba (al menys fonèticament) y ab un gran nombre de consonants també iguals. Tingui-s també molt present que els noms històrics, a l'entrar en la llegenda, se deformen sempre poc o molt.

Si avui en dia la crítica està d'acord en considerar que l Munuza de la llegenda de Llampégia es l'Abu-Nezah, governador de Cerdanya, ab molt major motiu crec que hem de considerar que Loharengrein es el nostre Berenguer.

El nom de *Lohengrin*, usat pels poetes posteriors a Wolfram, es una contracció del de *Loherangrein*.

Aplicant aquí la teoria de Max Muller sobre que la mitologia es la malaltia del llenguatge, tindriem que *Loherangrein* se pot descom-

1) Antigament l'article masculí era *lo* y no *el* com molts escrivim avui en dia.

pondre en dos noms: *Loherrain Grain o Grail*; y allavors té una perfecta explicació allò del Lorenès del Graal, que els trovaires francesos posteriors a Wolfram han volgut veure en aquest nom, y que, per lo del Lorenès (puix Godofret de Bullon era Duc de Lorena), hagin embrancat l'història, ja allavors completament fabulosa, de Godofret (com pot veure-s per l'anterior quadro sinòptic), a les llegendes del Graal.

Ademés d'aquest motiu del nom hi ha també un altre motiu que degué influir molt en l'embrancament de que acabem de parlar; y es que, sent Godofret el defensor de la Fe cristiana en Orient, l'esperit cortesà d'adulació de que estaven imbuïts tots els poetes y cronicaires dels segles XIV y XV necessàriament l'havien de fer descendir dels guardadors del Graal, que era en aquell temps el més alt símbol de la Fe cristiana.

Veiem doncs clarament, per lo que s'acaba de dir, que les relacions entre Godofret de Bullon y el Sant Graal són completament arbitràries y posteriors d'alguns segles a les primeres llegendes; y ara anirem veient com els fets històrics que coneixem vindran a enrobustir l'interpretació que acabem de fer de les paraules de Wolfram.

Wolfram escrigué son *Lohengrin* un xic abans que son Parsival, o sia vers 1200; y la gesta de Berenguer, de la que ns parla Desclot, devia haver tingut lloc ans de 1131, que fou l'any de la mort de dit comte: per tant havien d'haver transcorregut uns setanta anys, temps més que suficient pera que un fet històric devinguï llegendari.

Wolfram escrigué després el Parsival, y finalment el Titurel y el Willehalm, o sia que anà en ordre ascendent de genealogia, que es lo mateix que probablement devien haver fet els trovadors, que primer cantarien les gestes de son senyor y després les de sos avantpassats.

Ademés tingui-s molt present que, en el temps en que Wolfram escrigué son Parsival (vers 1112), les armes cristianes no triomfaven pas a la Palestina, y en canvi a Espanya l'papa concedia la Butlla de la Santa Creuada als cristians pel gran triomf de les Navas de Tolosa, en el que acabava de prendre part tant principal el rei d'Aragó, que devia ser un successor d'aquells guardadors del Graal, segons Wolfram.

Així es que fóra molt probable que ell hagués escrit el seu poema tenint a la vista l'renom cada dia creixent d'aquesta monarquia y el misticisme de l'ordre del Temple, allavors en son apogeu.

Pocs anys més tard, y vençuts els cristians a Palestina, vingueren a cercar al rei d'Aragó don Jaume perquè 'ls hi conduís de nou puix an-

ell el consideraven el gran triomfador de la morisma; fet prou significatiu y que ve a donar gran força al nostre argument.

Pera donar més força a la meva argumentació, vaig a examinar lo que ha passat ab altres cicles de llegendes, començant per el del rei Artús.

Diu Kufferath, en son llibre *Parcival*, pàg. 27:

«Artús, Arzur o Arthur es un hèroe llegendari. En els cants més antics, ell personifica, ab son bard Merlí, la resistencia als invasors, als pictes y als saxons opressors dels kymris. Artús no es pas un personatge absolutament històric. Es cert que ha existit un quefe o rei d'aquest nom, més no era més que'l sobirà d'una petita província de la Cambria, dita Siluria. No's té d'ell cap relat autèntic: tot lo que d'ell se pot conjecturar es que Artús nasqué en el castell de Tintaguel, que succeí a son pare Uter Pendragón (Testa de dragó), que combaté valerosament contra 'ls saxons y els pictes, que fou ferit mortalment, en 547, a la batalla de Comlar o de Cubelin, y, transportat a l'illa d'Avallon (Glaston-Bury), hi va morir y hi fou enterrat».

Més sens dubte aquest príncep ha sigut un gran home de guerra, pera que ls poetes hagin fet d'ell el tipo perfet de sobirà y l'objecte constant de llur seva admiració».

Fins aquí Kufferath.

No hi ha pas dubte, al ménys en el meu pensar, que la proximitat del bard Merlí, que es el que primer cantà les seves gestes, haurà donat lloc a que altres poetes (bards céltics o gaèlics) posteriors hagin fet altre tant, y aixís a l'entorn seu s'hagin anat formant les seves llegendes. Y aixís, una cosa absolutament semblant crec jo que aurà passat ab el nostre comte.

Tinguem present que'l segle en què visqué es el segle de Godofret (hèroe del cicle del Nord) y de Ruy Diaz de Vivar, *el Cid Campeador* (hèroe del cicle del Mig-dia), y que'l nostre comte vindria a ocupar el lloc d'hèroe del cicle del centre.

Ademés pertanyia també an aquest comte la llança sagrada que Raimon de Sant Gil, comte de Provença y ascendent de na Dolça havia portat d'Antioquia; llança que en molts dels poemes mig-evals veiem accompanyant al Graal.

Les empreses que contra 'ls infidels dugué a cap Berenguer aliat ab altres estats cristians de l'Europa, havien d'ajudar també a fer d'ell un hèroe mundial. Y abans de termenar, y pera deixar la cosa ben aclarida en lo possible, haig de fer una refutació y una comparació.

1) E. DAVID: *La poesia y la Música a la Cambria*. (París, 1884. Imprenta Nacional.)

La refutació es de l'afirmació concreta, categòrica, que algú ha fet de que'l Sant Graal se troba avui a la Catedral de Valencia, y de que abans havia sigut guardat a Sant Joan de la Penya, que per lo mateix devenia 'l Montsalvat.

Prescindint de que foren o són encara varies les copies a les quals atribueixen esser el veritable Sant Graal, no negarem que l'existeència de la dita copa pogués haver influit en el nostre cicle de llegendes, tant més quan aquestes nasqueren gairebé en el temps de l'unió dels dos reialmes de Catalunya y Aragó en temps de Berenguer IV, fill de Berenguer *el Gran*.

Lo que sí assegurem es que, tractant-se de llegendes, mai se podrà fer aquestes afirmacions categòriques ab motiu d'un fet concret, ja molt clar que aquèst pugui semblar; puix, com hem vist, les llegendes, al revés de l'història, són processos d'associació d'idees, y es necessita buscar en la naturalesa d'aquestes idees el parentiu y la relació armònica especial pera treuren les conseqüències.

Res trobem en el reialme d'Aragó, ni en els seus primers reis, que ens estableixi aquestes relacions psicològiques, com hem trobat en la nostra història; per consegüent, no hem de fer cap més afirmació sobre aquest punt.

La comparació es ab la llegenda de Tristan y Isolda, que, nascuda a l'Armòrica, féu tant de soroll entre la poesia dels trovadors, que grans crítics, entre altres Fauriel y Raynouard, historiadors de la literatura provençal, arribaren a assegurar que dita llegenda era originaria de la Provença.

Després d'examinar que molts d'aquests trovadors provençals no son anteriors, sinó a lo més contemporanis, dels primers romances anglo-normands que compongueren poemes sobre Tristan, posa de manifest Kusserath que en aquesta llegenda hi han elements absolutament antipàtics al Mig-dia, o sia a la Provença.

Diu Kusserath:

«El rei March, ab les seves oreilles de cavall, basta pera testimoniari aquest origen cèltic. *March*, en cèltic, vol dir *cavall*. El Morl, que, en la llegenda que ara ens ocupa, juga 'l paper de Minotaur, es originariament un monstre mari que porta també un nom ben cèltic en el qual el primer element es visiblement la paraula *mor* (mar). El teatre de l'acció es alternativament a Galles del Sud (país de Tristan), o a Cornouailles (país del rei March), o a Irlanda (país de Isolda rossa), o a la petita Bretanya (país de la segona Isolda).

Tristan es un dels tres héroes de Bretanya coneixedor superlativament de les arts de la guerra.

March Meirchion es citat com un dels tres gran proprietaris de les flotes de Bretanya, y es probablement ell el personatge citat a l'història de Sant Pau de Lleó, baix el nom de *rex Marcus*, que fou convertit per aquest sant.

Aquestes concomitancies son decisives. La tradició de Tristan no tindria pas arrels tant profondes y tant netament determinades en el país ont està localitzada si hi hagués sigut portada d'una altra banda. Es infinitament més probable que aquesta tradició té relacions llunyanes ab fets o personatges més o menys històrics del país de Gales.

Malauradament, pera determinar ab certesa l'origen d'una tradició, seria almenys necessari poder-la estudiar en sa primera forma; més això precisament mai ho podem conseguir. La tradició no es generalment recullida sinó després d'haver passat per moltes boques, y gaire bé sempre ns arriba disfreçada y falsejada per interpolacions que ironícamet podriem nomenar savies, y per imitacions de llegendes estrangeres o de poemes que pertanyen a un ordre completament diferent. Aquest es el cas de la llegenda de Tristán.

Fins aquí Kufferath.

Res té, doncs, d'extrany que les llegendes del Sant Graal, nascudes de fets y personatges de la nostra història, hagin anat a florir esplèndidament en literatures de llunyanes terres. Tinguem en compte que la poesia dels nostres trovadors, heroica en son començament, degenerà ben prompte en amatoria, y fins en eròtica; y això ns donarà l'explicació del procés que segueixen aquestes llegendes, o sia les de Tristan y la del Sant Graal.

Les de Tristan, pel llur caràcter amatori, encar que nascudes entre poetes heroics, vingué a prendre carta de naturalesa a les nostres corts d'amor provençals: les del Sant Graal, nascudes entrè nosaltres, se n'anaren a florir entre ls poetes del Nord (trovaires francesos) y *minessingers* alemanys, j'el llur caràcter eminentment heroic.

Apliquem a la nacionalització de la nostra llegenda ls mateixos arguments que Kufferath ha aplicat pera vindicar l'origen cèltic de la de Tristan, y direm:

En el cicle de les llegendes del Sant Graal (reduït a la seva veritable expressió, o sia despullat de tots els aditaments que després s'hi feren) hi ha coses absolutament antipàtiques al Nord y completamente naturalitzades a la nostra terra.

La lluita ab els infidels es una cosa que res té que veure ab els països del Nord. Els héroes d'aquestes llegendes presenten punts de concordança absolutament definits ab personatges reals de la nostra història, y fins alguns tenen el mateix nom.

Els noms d'aquesta llegenda son netament catalans (no francesos, ni alemanys, ni menys bretons, ni tampoc llatins):

El *Montsalvat*, això es, el mont que no ha caigut en poder dels enemics, lo qual està perfectament d'acord ab la tradició del matei. segons hem vist.

El nom de *Loherangrein*, del que abans ens hem ocupat; el de Parcival, o sia'l que val per sí, que res dèu als demés, sinó a les seves propries energies (*tenoit de nature*, com diu Cristià de Troyes), lo qual està d'acord ab el relat més o menys fabulós que fa, la crònica de Rípoll, del noi Guifre, orfe de pare y voltat d'enemics. El Sant Graal de sang reial, per ser Jesucrist rei (que fou aqueixa l'interpretació més comú durant l'Edat mitjana), donen també una gran força a la nostra hipòtesis; de manera que, entre totes les que estan en bog, no crec que n'hi pugui haver cap que, ni de molt, presenti un tan gran nombre de probabilitats.

Y quan, després de setcents anys que s'escrigueren aquells poemes, y de cincents anys que els trovaires y trovadors ja no van al món, existeix el cas, únic a la terra, de tot un poble, o, millor dit, tota una nacionalitat, que gira els seus ulls vers una muntanya sanguinosa que guarda un tresor del que foren els guardadors els seus anticomtes y reis, sobirans models de cavallers, que pujaven a consagrars'hi y a encomanar-s'hi abans de les seves més ardides empreses: veiem com aquesta nacionalitat, en el seu anhel de resorgiment, evoquava la memòria d'aquells reis y d'aquesta muntanya, ont se guardava el símbol de la seva Fè; podem assegurar, sense por d'errar-nos que aquesta llegenda no sols fou nostra en son origen, sinó que encara avui viu esplendorosa entre nosaltres.

He dit.